

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.115
Львівського національного університету імені Івана
Франка 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора,
завідувачки кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Харитонові Тетяни Євгенівни на дисертацію

Присяжнюка Юрія Юрійовича на тему

«Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії», подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду у Львівському національному університеті імені Івана Франка на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право»

1. Актуальність обраної теми дослідження

Новітні тенденції глобалізації мають особливий характер прояву, засвідчуючи як прогресивні досягнення суспільства, зростання динаміки виробничого й економічного розвитку, так і конфронтаційні сценарії у формуванні світового порядку. Все це відбувається на фоні прояву екологічних викликів і загроз, що вимагає усвідомлення цих проблем і консолідації зусиль суспільства в їх розв'язанні.

Екологічна детермінанта суттєво корегує філософію життя, культурні та матеріальні цінності людства, тим самим ідентифікуючи межі раціональності чи нераціональності в природокористуванні, які впливають на функціонування економічних систем національного, регіонального, міжнародного і глобального рівнів охоплення.

Дисертаційне дослідження Присяжнюка Ю. Ю. «Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії» присвячене актуальним питанням правового статусу Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії в Україні, вивченню його юридичної природи та правового положення, а також місця в механізмі міжнародно- правового регулювання використання відновлювальних джерел енергії.

Аналіз сучасних течій в енергетичній світовій галузі дав змогу підсумувати, що відновлювальні джерела енергії стали важливим аспектом концепції сталого розвитку суспільства, а також важливою складовою енергетичної безпеки, яку дисертантом запропоновано розглядати на регіональному та глобальному рівнях.

Однак проблема полягає в тому, що сьогодні не існує консолідованого міжнародно-правового документа з питань альтернативної енергетики. Разом із тим є чимало міжнародно-правових актів в енергетичній сфері, у сфері охорони навколишнього природного середовища, що прямо або опосередковано регулюють відносини у сфері альтернативної енергетики. У прийнятих останнім часом на міжнародному рівні актах, таких як Декларація Ріо+20 Конференції Організації Об'єднаних Націй (ООН) зі сталого розвитку (2012 р.), Резолюція Парламентської Асамблеї Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ПА ОБСЄ) з екологічної безпеки (2013 р.), Міжнародна енергетична хартія (2015 р.), декларація Саміту зі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року» (2015 р.), Угода про асоціацію України з Європейським Союзом (ЄС) і його державами-членами (2014 р.) червоною лінією проходить ідея, що діяльність у сфері енергетики має відповідати потребам сталого розвитку та вимогам захисту навколишнього середовища.

На основі дослідження вітчизняного законодавства у галузі відновлюваної енергетики вмотивована актуальність дослідження, що визначається такими чинниками: а) діяльність міжнародних організацій (міжурядових та неурядових) у сфері відновлювальної енергетики вимагає спеціальних досліджень на перспективу участі в них України; б) важливою є подальша імплементація в Україні норм, вироблених міжнародною спільнотою в сфері відновлювальних джерел енергії; в) інтеграція України до ЄС, одним із пріоритетних напрямків діяльності якого є співпраця з енергетичних та екологічних питань, вимагає приведення національного законодавства України у відповідність до наративів ЄС, що підтверджується положеннями Угоди про асоціацію (ст. ст. 337, 338, 341, 360-362 тощо).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках планових наукових досліджень кафедри міжнародного права Львівського національного університету ім. Івана Франка в контексті теми «Міжнародне право ХХІ століття: сучасний стан та перспективи розвитку» на 2012-2017 рр. (номер державної реєстрації 0113СЮ0870) та теми «Україна в сучасних міжнародно-правових відносинах» на 2017-2021 рр. (номер державної реєстрації 01170001397).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи Присяжнюка Ю. Ю. базується на використанні як міжнародно-правових актів, так і національного законодавства інших держав, аналітичних матеріалів міжнародних організацій, зарубіжних країн, державних інституцій України; періодичних видань із міжнародно-правової тематики, матеріалів інтернет-ресурсів, наукових робіт провідних українських та зарубіжних вчених, результатів власних досліджень автора.

Методологія дослідження представлена різними методами, що застосовувалися відповідно до поставлених завдань та використовуваного матеріалу, зокрема комплексу взаємопов'язаних філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання правових явищ, основу яких становлять закони діалектики. Вміле застосування формально-юридичного, компаративного, логіко-семантичного, системно-структурного, історико-правового, герменевтичного та інших методів наукового пізнання надало змогу сформулювати положення та дослідити правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії. Структура дисертаційної роботи є логічною, відповідає меті та завданням, що узгоджені з предметом та об'єктом дослідження. Виклад наукового матеріалу є послідовним та інформативним.

Об'єм джерельної бази дослідження відповідає його меті та завданням, адже автором використано велику кількість наукових та інших джерел, кількість яких перевищує 400 найменувань. Ці джерела репрезентують національний та

зарубіжний науковий і нормотворчий досвід.

Сформована структура дисертації повною мірою відповідає її меті і завданням та дозволяє розцінювати її як цілісну і завершену наукову роботу.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

У розділах дисертації в достатній мірі висвітлено зміст власних досліджень Присяжнюка Ю.Ю., зроблено посилання на наукові праці здобувача, наведені в анотації. Перелік цих праць також міститься у списку використаних джерел. Публікації розкривають основні висновки і положення дисертаційної роботи. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного автором дослідження. Отже, можна переконливо стверджувати, що дисертація виконана здобувачем самостійно, а всі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. Усі публікації, за винятком однієї з науковим керівником, здійснені без співавторства.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

У дисертаційній роботі Присяжнюка Ю. Ю. сформульовано цілу низку положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою новизною, що полягає в комплексній розробці теоретико-методологічних і концептуальних підходів у дослідженні міжнародно-правового статусу Агентства.

У дисертаційній роботі представлено наукову новизну, де містяться тези автора, що заслуговують на увагу:

Вперше:

доведено доцільність розглядати Міжнародне агентство з відновлювальних джерел енергії, як інституційну основу співробітництва в сфері відновлювальних джерел енергії;

представлено авторську періодизацію становлення співробітництва в сфері відновлювальних джерел енергії, зокрема виділено три етапи такого співробітництва: 1) зародження співробітництва (від закінчення Другої світової

війни та заснування ООН і до виникнення перших природоохоронних організацій); 2) становлення - приймаються основні міжнародно-правові акти в цій сфері (з середини 60 років ХХ ст. і до початку 2000-х); 3) інституалізація відносин в сфері відновлювальної енергетики (починаючи з 2000-х років і до сьогодні);

з'ясовано, що розвиток міжнародно-правового регулювання сфери відновлювальних джерел енергії фактично до появи Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії відбувався не шляхом розвитку (виокремлення) окремого інституту, а опосередковувався розвитком норм міжнародного права навколишнього середовища.

Удосконалено:

- тезу про те, що має бути специфічний характер взаємовідносин держав-членів, у тому числі й України, з Міжнародним агентством з відновлювальних джерел енергії, зокрема щодо обов'язку співпрацювати з Агентством після припинення членства до завершення Проектів;

- положення про те, що призупинення членства у деяких випадках може розглядатися як форма повного його припинення;

Набули подальшого розвитку:

- положення про членство в міжнародних організаціях, а саме про види членства та можливість набувати членство в міжнародних міжурядових організаціях, інших міжнародних міжурядових та неурядових організаціях;

- положення щодо особливостей правосуб'єктності Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії, зокрема особливості привілеїв та імунітетів і договірної правоздатності;

- висновки щодо юридичних підстав діяльності Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії: як загальних, так і спеціальних міжнародно-правових документів та їх класифікації;

Матеріали дослідження в достатній мірі висвітлені в наукових працях автора. За результатами дослідження опубліковано 18 наукових праць: 4 статті опубліковані у фахових наукових виданнях України, 2-у зарубіжних наукових виданнях, а також 12-у збірниках доповідей і повідомлень на міжнародних,

наукових та науково-практичних конференціях. Публікації розкривають основні висновки і положення дисертаційної роботи.

За змістом дисертація оформлена відповідно до вимог, встановлених МОН України.

4. Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Сформульовані дисертантом висновки є практично значущими та реалістичними. Запропоновані положення дійсно можуть бути використані і як теоретичні напрацювання, і як практичний матеріал.

Також матеріали дослідження можуть бути використані при підготовці навчальних програм, лекцій, підручників, тестових завдань і дидактичних матеріалів з навчальних дисциплін будь-яких галузей права, що можуть бути пов'язані з альтернативною енергетикою.

Наукові роботи Присяжнюка Ю. Ю. безпосередньо пов'язані із основними завданнями і метою дисертаційного дослідження, що свідчить про належний рівень висвітлення досліджуваних питань.

5. Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Дослідження анотації дозволяє констатувати її відповідність основним положенням, які викладено в тексті дисертації.

Анотацію подано українською і англійською мовами. Вона є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертаційного дослідження, де стисло окреслено основні результати дослідження і наведено положення наукової новизни.

Анотація відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого роду, зокрема вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також пунктом 2 Вимог до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Присяжнюка Ю.Ю., констатуємо, що вона є добре структурованим логічним дослідженням, яке формує важливі теоретико-методологічні та емпіричні висновки, а також має цінні наукові та практичні рекомендації, слід виділити окремі дискусійні положення та зауваження, а саме:

1) Аналізуючи питання, пов'язані з членством в Агентстві, автор виділяє як особливість членства можливість участі в цій організації інших міжнародних організацій (стор. 96, 168). Так, змістовний аналіз ст. 6 Статуту Агентства демонструє, що «для отримання права на членство в Агентстві регіональна міжурядова організація з економічної інтеграції повинна бути заснована суверенними державами, щонайменше одна з яких є членом Агентства та якій її держави-члени передали повноваження щонайменше з одного з питань, яке належить до компетенції Агентства». У зв'язку із цим виникає низка питань: чому членство відкрите лише для тих організацій, в яких хоча б одна держава-член вже вступила в Агентство? Наскільки виправданим є таке обмеження? І чи втратить така організація членство у випадку, якщо така держава припинить своє членство?

2) Продовжуючи попереднє питання, слід зазначити, що на сьогодні єдиною міжнародною організацією - членом Агентства є Європейський союз, всі держави-члени якого є учасниками IRENA. За цих умов, на думку здобувана, у чому зміст такого членства? І чи які-небудь інші організації виявили чи можуть виявити бажання набути членство в Агентстві?

3) Однією із найбільш унікальних особливостей Агентства є порядок прийняття рішень. Так, відповідно до статті 9 «рішення з питань по суті приймаються шляхом досягнення консенсусу присутніх членів. Якщо консенсусу не може бути досягнуто, консенсус вважається досягнутим, якщо заперечують не більше 2 членів, якщо в Статуті не передбачається іншого. Коли виникає проблема, чи є це питання по суті, чи ні, то це питання розглядається як питання по суті доти, доки Асамблея не вирішить іншого шляхом досягнення консенсусу присутніх членів, а якщо консенсусу не може бути досягнуто, консенсус вважається досягнутим, якщо заперечують не більше 2 членів». На захисті було би цікаво

почути думку дисертанта про те, чим зумовлена необхідність такого способу прийняття рішень? Чи не породить це проблеми у майбутньому, коли фактично IRENA буде нездатна виконувати свої функції через блокування деякими державами можливості прийняття рішення?

Загальна оцінка дисертації

та її відповідність встановленим вимогам

З врахуванням наведеного вище докладного аналізу змісту та структури дисертації Присяжнюка Юрія Юрійовича на тему: «Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії», можна зробити висновок, що дисертаційна робота є одним із перших комплексних досліджень за відповідним напрямом у правовій науці і відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03.04.2019 року № 283), в тому числі вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор **Присяжнюк Юрій Юрійович** на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини», за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Офіційний опонент

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри аграрного, земельного
та екологічного права Національного
університету «Одеська юридична
академія»**

Т.Є. ХАРИТОНОВА